

gure errealtate gordinenari erreparatu baitio orain, askotan isiltzen ditugunak mihiari kosk egin gabe baina modu estilizatu batean botaz, oso kritiko agertuz gure herriarekin, baina maitasunez aldi berean. Subjektibo, poetaren egiak izan behar duen moduan.

Horrez gain zer? Liburu txundigarri bat duk niri zirrara handiena eragin didana: *Errautsera arteko sugarra*, Imanol Zurutuzarena. Trauma gogor bat literaturaren bitartez sublimatua, esperientzia pertsonal bat, bere soiltasunean, unibertsal bihurtua. Aldeak alde, Kertészen kasua bezala, berriz ere.

Zer gehiago esango diat? Eman didaten tartea sobera betea diat dagoeneko, eta agurrerako txanda iritsi duk. Hire berriak jasotzeko zain geratzen gaituk hemen denok, eta egiazkoak kontatu ezin badituk asma itzak alegiazkoak. Eta, batez ere, zaindu ezak heure burua. Besarkada handi-handi bat. ¶

Juan Ignacio Perez Iglesias

Onoreen aurkeztuko ditudan balioztapen eta iritziak kontsumitzaile batek eginak dira; areago, bizkaitar kontsumitzaile batek eginak. Hau da, kontuak ez ditut aztertu aditu batek egingo lukeen moduan, arrazoi sinple batengatik: ni ez naiz aditua kultur kontuetan. Baina banaiz kultur produktuen kontsumitzailea, eta horrexegatik erantzun nion baietz aldizkari honetatik egin zitzaidan eskariari.

Kultur eskaintza zabala da, baina...

Duela berrogeita hamar urte hasi ziren Operaren Lagunen Bilboko Elkarteak urte ro eskaintzen dituen emanal-

diak. Urteurrenek, berez, ez dute aparteko garrantzirik. Horixe dute ohiko bihurtzen diren ekitaldiek, ohiko bihurtzen direla, esan nahi baita nomaltasunaren osagai bihurtzen direla. Ikuspegi horretatik, beraz, direlako urteurren horiek ez lukete aipamen berezirik merezi beharko.

Baina ohikotasun hori da aipagarri iruditzen zaidana, hori eta horrek adierazten duena ere. Duela urte gutxi, kultur basamortu baten antza zuten Euskal Herriko hiri nagusiek. Ekitaldiren bat edo beste, bai, bazegoen, baina ez zegoen aukera handirik. Ez ziren ugariak musika edo opera emanaldiak, antzerki lanak, edo arte erakusketak. Hirietako Aste Nagusietan edo egun horien inguruan antolatzen ziren ekitaldiak alde batera utzita, ezer gutxi zegoen.

Orain, ordea, eskaintza oparoa dugu, era askotakoa gainera. Operak urtero egiten digu bisita OLBERen eskutik. Musika emanaldiak ugariak dira: Bilboko, Euskadiko eta Gazte Orkestrak ditugu hor, musika eskaintza zabala ekarriz, eta hori, kanpoko zein bertako taldeek emaniko beste kontzertuak ahaztu gabe.

Antzerkia ere ez da atzean geratu. Eta alor horretan zerbait aipagarria iruditzen bazait, Barakaldoko Antzerkiak ekartzen dizkigun lanak dira. Oso programazio interesgarria eta zabala mantentzen du, zaletuen hainbat gustu mota asetzeko pentsatua.

Erakusketak ere, gero eta gehiago dira eta gero eta interesgarriagoak. Arte geletan egiten diren erakusketez gain, Guggenheim Museoak eta Bilboko Arte Ederretako Museoak indartu dute eskaintza. Egunotan ikusi ahal izan ditudan Romero de Torres (Bilbaoko Arte Ederretako Museoan) eta Rubens (Guggenheim Museoan) margolarien lanaren erakusketak ditugu adibide gisa.

Izan ere, zaila da gaur egunkari bat hartzea eta zer egin edo zer ikusi ez aurkitzea; alderantziz, eskura dugunaren artean zer aukeratu izan daiteke zenbaitentzako arazo bakarra.

Zoritzarrez, baina, gutxiengo baten eskura dauden kultur produktuez ari naiz. Ez dut uste biztanleen ehuneko hamarra baino gehiago direnik holako produktuez baliatzen diren edo balia daitezkeen herritarrak. Eta hortxe ikusten dut nik goi mailako eskaintza horren muga eta

gabezia handiena. Zabala da eskaintza, baina hartzaileen esparrua ez hainbeste.

Oso gutxi dira horrelako eskaintza zabal batez baliatuzeko informazioa, prestakuntza eta gogoa duten herritarak. Eta gainera, salbuespenak salbuespen, hiri nagusietan metatzen da kultur jarduera. Hori, gainera, ez da egun batetik bestera aldatuko, ez eta kultur arduradunen borondate onenaren esku ere. Horregatik uste dut era horretako goi mailako produktuak babesteaz gain, beste era bateko eskaintza sustatu beharko litzatekeela.

Azaroaren larunbat batean «Opera Oberta» taldearen emanaldi bat ikusteko aukera izan nuen Gernikan. Txirula Magikoaren moldapen eder bat izan zen, haurrentzat prestatua, baina helduok ere gozatzeko modukoa. Haur asko egon ziren bertan, eta oso ondo pasatu zuten. Abeslariak ez ziren, jakina, munduko abeslaririk onenak, eta xumea zen muntaketa. Ez zuen zerikusirik Euskalduna Jauregian antolatzen diren muntaketekin. Baina gauza batez ziur nago: bertan izan ziren hurrek Txirula Magikoa berriz entzuteko aukera izango dutenean, gozatu egingo dute berriro ere. Egun hartan hazi bat landatu zen. Horiek bezalako hazi gehiago landatu beharko lirateke.

Sartaldeko euskaldunak pozik gaude, baina...

Adierazpen ugari egin ziren Espainiako Sari Nazionala Unai Elorriagari eman osteko egunetan. Nik, horietako bat ekarri nahi dut hona, adierazgarri samarra iruditu zitzaidalako eta zer hausnartu eman zidalako. Bernardo Atxagaren hitzak dira, edo hobeto esateko, prentsak Atxagaren ahoan jarritako hitzak. Pozik agertu zen Atxaga, besteak beste, saritua mendebaleko euskaldun bat izan zelako. Eta Atxaga bezala, hemengo euskaldunok ere, sartaldeko, arrazoi bat izan dugu pozik egoteko.

Gauza jakina da euskaraz garatzen den kultur jarduera eta ekoizpen gehiena Donostialdean egiten dela, edo hobeto esateko, Beterrin aldean. Bada hor kultur erdikeria mota bat, ondorio txarrak dituena, nire aburuz. Ez dut horrekin esan nahi horren errua Beterrin aritzen direnek

dutenik; ez naiz erruez ari. Azken batean, hemen ere balio dezake garai bateko anarkisten leloak: «lantzen dutenentzat izan behar da lurra». Baina horrek ez dio inolako mesederik egiten euskarari eta, oro har, euskal kulturari.

Horregatik neu ere poztu nintzen sariarekin, Atxagaren arrazoi berregatik. Eta nahi nuke euskal kulturak behar duen deserdiratze baterako pizgarria izatea sari hori.

Sartaldean gaude euskaldun gehienok, Euskal Herriko biztanle gehienok hemen bizi garelako. Egia da Euskal Herriaren erdiko eskualdeetan kontzentratuago daudela euskaldunak eta, hortaz, jendarteko harremanetan gehiago erabiltzen dela euskara han hemen baino. Baina euskararen etorkizun erosoan bermatu nahi badugu, hiri inguru handietako biztanleen hizkuntza nagusia izatera heldu behar da. Eta nekez gertatuko da hori kultur ekoizpen indartsua sortzen ez den bitartean.

Aurten ireki da, era ofizialean, Martin Ugalde kultur parkea. Pozteko moduko gertakizuna izan da, zalantzarik ez dago. Baina horrek baieztatu baino ez du egiten lehenago adierazi dudana. Kultur bizitasunaren adierazlea da kultur parke hori; beraz, dagoen egoera baten erakuslea da. Baina horrez gain, beldur naiz horrek ez ote duen handituko lehen aipatu dudan arrail hori, ez ote gaituen betiko bazteruko inguru hartatik ibiltzen ez garen euskaldunok.

Garaia iritsi da, nire ustez, estrategiazko kultur ekimen bati Bizkaian bidea irekitzeko. Ez dakit ekimen horrek bigarren kultur parke bat izan beharko lukeen. Ez dut uste. Mimetismoak ez ohi dira onak izaten. Gainera, dagoenaren gainean eraiki behar da, eta ez aire arren gainean. Ez dut uste, bestalde, herri erakundeena bakarrik izan behar duenik erantzukizuna, baina herri erakundeena ere bada.

Beti pentsatu izan dut Unibertsitatea dela, edo izan beharko lukeela, kultur eragile nagusietako bat. Horixe da, gainera, Unibertsitatearen helburu garrantzizkoenetako bat. Bete dezala, beraz, helburu hori, eta Euskal Herrian gaudelarik, euskal kulturaren eremuan egin dezala. Lehenago esan dut Bizkaian gaudela euskaldun gehienak, eta Bizkaian gaude unibertsitario gehienak ere. Beraz, beretik daude hainbat baldintza. Bestelako zenbait baldintza

ez ditugu gure esku, baina horien betetzea izan liteke datozen urteei begirako erronka eder bat. Unibertsitateak landu dezakeen eremu interesgarri bat dago hor.

Komunikaziorako teknologia berriak bai, baina...

Aurten zerbait gertatu da kulturaren munduan inolako garantzirik eman ez zaiona baina garrantzi handia duena. Eman beharreko fruituak eman ditu «Konekta zaitez» programak, eta aurten Euskal Autonomia Erkidegoa bilakatu da Espainiar Estatuan interneterako sarrera kopuru garaien duen erkidegoa. Internet Erabiltzaileen Elkartearen arabera, Euskal Autonomia Erkidegoko biztanleen %28k interneterako sarrera zuzena du bere etxetik. Erabiltzaileen kopurua ere, segur aski, handiagoa da, etxean sarrerarik izan gabe lanean sartzen direnak ere badirelako. Jakina, garrantzi handia du horrek industria eta merkataritzaren ikuspuntutik. Eta horregatik balioztatu eta gorai-patzekoa da alor horietako lorpena.

Baina horiez gain, kulturaren ikuspuntutik ere, berebiziko garrantzia du horrek. Euskal Herrikoa gizarte irekia da, baina irekiago bihurtuko da, zalantzarik ez dago. Badakigu, bai, irekitze horrek arriskuak dakartzala, baina aukera asko ere ekarriko ditu, eta nik uste dut azken hauek arriskuak baino gehiago direla eta kalteak baino onura gehiago izango direla. Pozteko modukoa izan da aurtengo berri hori ere, noski.

Hala eta guztiz, «baina» bat dago hemen ere, bat edo bat baino gehiago. Batetik, gure erkatze erreferentzia ez litzateke Espainia izan beharko, Europa osoa baizik. Bistakoa da arrazoia. Geure ispilua ez da izan behar kontu jakin batean makal dabilena, ondo dabilena baizik. Hezkuntzan, errentan, osasunean eta beste hainbat kontutan, gure egoeraren argazkia egiten dugunean, Europa erabiltzen dugu erreferentzia gisa. Beraz, ikusmira berbera izan beharko genuke kontu honetan ere. Eta egia esateko, Europako mailaraino iristeko, asko falta da oraindik.

Bestalde, unibertsarioa izanik, zaila egiten zait unibertsitatea burutik kentzea. Eta unibertsitatean gauzak ez daude egon beharko luketen bezala. Esaterako, irakasle guztiek oraindik ez dute konputagailu bat beren bulegoetan, eta konputagailu asko zaharkituta daude. Gutxi dira konputagailurik ez dutenak, baina gutxi izanda ere, egoera kezagarri baten adierazlea da hori. Jakintza erabili, sortu eta transmititu beharko luketenek munduko komunikazio sarerik zabalenerako sarrerarik ez izatea edo sarre-ra kaskarra izatea ulergaitza da.

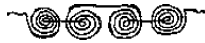
Bestalde, unibertsitate ikasle guztiek ere izan beharko lukete interneterako sarrera. Gaur egun, erdiak baino gehiago badu, baina ez guztiek. Eta biztanle guztientzako onuragarria dela uste badugu, are onuragarriagoa da goi mailako prestakuntza jasotzen ari direnentzat. Informazio iturri zabalena da internet gaur egun, eta horrek berebiziko garrantzia izan dezake prestakuntzaren aldetik. Aipatu ditudan horiek gabeziak dira, baina erraz konpon daitezkeen gabeziak. Unibertsitateari dagokionez behintzat, bada dira konponketarako bideak.

Ikus-entzunezko eremua aurrera doa, baina...

Aurten sinatu da EITB taldearen eta Eusko Jaurlaritzaren arteko lehen programa kontratua. Estatuan sinatu den era honetako lehen kontratua izan da ikus-entzunezko alorrean, eta lehenetarikoa mundu mailan. Oso garrantzitsua da urrats hori, eta uste dut onuragarria izango dela bai taldearentzat, bai entzule-ikusleentzat ere.

Batetik, eredu egonkorra ezarri da Euskal Irrati Telebistaren finantziatorako. Horri esker, epe luzeko segurtasun ekonomikoa izango du EITBk, eta segurtasun horretaz era egokian baliatzen bada, abian jarri ahal izango ditu epe luzera begirako plangintzak. Bestalde, zenbait helburu bete beharko ditu EITBk, aldeztatik sinatutakoak, eta helburu horiek betetzen badira, kalitate handiagokoa izango da EITBren eskaintza. Hori, esan beharrik ez dago, ikusle-entzuleen onerako izan beharko litzateke.

Aurreko hori pozik egoteko modukoa izanik ere, ez dakit noraino zuzendu ahal izango den orain arte euskarazko kateek —Euskadi Irratiak eta ETB1ek batez ere— izan duten azpigarapena. Eta ez dut uste zuzendaritzaren errua denik euskarazko kateen egoera. Alderantziz, uste dut horixe dela EITBko zuzendaritza taldearen kezka nagusietako bat. Baina orain arte ez da asmatu, eta asmatzen ez den bitartean, herren geratuko da euskararen erabilera normalerako garrantzizko deritzodan osagai bat. ¶

Allande Sokarros

Aldizkari honetako Euskal Kulturaren urteko balantzea egitean esku hartzen dudanetik, Zuberoako kultur gaiak izan ditut beti hizpide eta aurten ere ildo horren lantzeari ekinen diot. Ez irudimen eskasagatik —hala espero dut behintzat—, bai, ordea, aipagai hauek ditudalakotz hobekien ezagutzen edota bizitzen, alde batetik, eta bestetik, aldiz, ez baitira hainbestearaino aztertuak euskal hedabideetan.

Urte oparoa berriro ere

Aurten ere urte oparoa izan da Zuberoako euskal kultur alorrean. Gamere-Zihiga eta Eskiulako maskaradak, *No-la bizi, hala kanta* kantaldiak, *Herria ohoretan* antzerkia, *Matalaz*, *Lauburu* eta *Zamalzain* ikus-entzunezkoak, *Ürüti Jaurgiko Peirot* pastorala, Xiberoko Botza euskal irratiaren 20. urteurrena, hurrenez hurren. Urte joria bai Zuberoako euskal kulturarentzat, duda barik... baina honen guztiaren sustrai nagusia izan beharko lukeen euskararentzat, aldiz, hainbestearako egia al da? Nire iritzian, tamalez baina, ezetz argi eta borobil batez erantzugo nioke galdera honi.